

A hadikölcsönkötvények beváltása. A magyar postatakarékpénztári betétek kifizetése.

Előadó: **Dr. Parecz György**, az Erdélyi Bankszindikátus titkára.

A háborus időkből hátra maradt u. n. likvidációs kérdések jelentős része ma, a román impérium tizenkettedik évében sem nyert még megoldást. E kérdések közül különösen kettő érinti súlyosan az erdélyi magyar közönséget: *a hadikölcsönkötvények* és *a magyar postatakarékpénztári betétek* ügye.

A hadikölcsön probléma.

Románia az egyetlen utódállam, amely meg sem kísérelte megoldani a hadikölcsönkötvények problémáját, aminek likvidálását a békeszerződések annak idején az érdekelt államokra bízta, minden közelebbi kikötés vagy megszorítás nélkül.

A román kormányok egyetlen ténykedése ez irányban eddig az volt, hogy 1921-ben elrendelték a hadikölcsönkötvények összeírását, amelynek eredményeként megállapítást nyert, hogy az *Erdélyben levő hadikölcsönkötvények névértéke összesen 2 milliárd 226 millió korona*. Azóta nem történt semmi, az ügy most is abban a stádiumban van, mint 1921-ben. Egyetlen fillér kárpótlást sem kaptak az árvák és özvegyek, akiknek a vagyonát az árvaszékek e kötvényekbe helyezték el, egy fillért sem kaptak azok a közhasznú intézmények és azok a hűségesek állampolgárok, akik a jegyzés idején becsületesen teljesítették kötelezettségüket az állammal szemben, holott a román államnak is érdeke volna, hogy a hadikölcsönkötvények tulajdonosait méltányosan kárpótolva, visszaállítsa a közönségben az államkölcsönök iránti bizalmat, mert enélkül egy esetleges legközelebbi belső román államkölcsön kibocsá-

tása aligha fog eredménnyel járni, amint hogy pl. Csehszlovákiában sem jártak eredménnyel a különböző államkölsönkibocsátások mindaddig, amíg a hadikölsönért kártalanítás nem nyújtott.

A csehszlovák megoldás.

Ugyanakkor, amikor Romániában még mindig ott tartunk, hogy hasztalanul követeljük a hadikölsönkötvény tulajdonosok kártalanítását, addig Csehszlovákiában ez a kérdés már évekkel ezelőtt végleges rendezést nyert. Ez a rendezés két étappe-ban történt: az első étappe-ban lehetővé tette a csehszlovák törvényhozás azt, hogy a kötvénytulajdonos, amennyiben bizonyos névértékű csehszlovák államkölsönkötvényt jegyzett, a jegyzett összeg arányában átválthassa a hadikölsönkötvényeit a csehszlovák államkölsön adósleveleire, aránylag kedvező feltételek mellett. A második étappe-ban a még fennmaradó hadikölsönkötvények cseréltettek át kártalanítási kötvényekre, ezuttal azonban már kevésbé kedvező feltételek mellett.

Az első étappe. A IV. csehszlovák államkölsön.

Az első étappe-ot az 1920. június hó 19-iki, a csehszlovák negyedik államkölsönre vonatkozó törvény jelenti. A IV. csehszlovák államkölsön jövedelme az 1920. évi költségvetés hiányának fedezésére, illetőleg az 1919. és 1920. évre előirányzott költségvetés hiányának fedezésére felvett kölsönök konvertálására szolgált. A törvény előzménye az volt, hogy a közönség a csehszlovák államkölsönökkel szemben éppen a hadikölsön-probléma megoldatlansága miatt passzív rezisztenciát fejtett ki s ez indította Englis pénzügyminisztert arra, hogy a két kérdést összekapcsolja és odaállítsa elvvül, hogy csakis azoknak a hadikölsönkötvényeit hajlandó 75%-ban honorálni, akik az egyidejűleg kibocsájtandó új csehszlovák állampapirokból legalább kétszer annyi névértéket jegyeznek. E jegyzési kötelezettség alól csupán azokat volt hajlandó felmenteni, akiknek összvagyon (beleértve a családtagok vagyonát is) a 10.000 csehkoronát meg nem haladta.

Az említett IV. államkölsönről szóló törvény különbsé-

get tett a privilegizált és nem privilegizált személyek között. Privilegizált személyek a hitelszövetkezetek, ipartársulatok, kerületek, községek, egyházközségek, árvapénztárak, gyámi- és árvabirtokok, egyházi- és alapítványi birtokok, népjóléti intézmények, nyugdíjintézetek stb., valamint ama intézetek és testületek, melyek a politikai hatóság tanusítását felmutathatják arról, hogy közérdekű jellegűek. A kialakult gyakorlat szerint a legtöbb takarékpénztár is ebbe a csoportba soroztatott. E privilegizált személyek, ha bemutatták hadikölcsönkötvényeiket és minden 100 korona névérték után 75 csehkoronát készpénzben lefizettek, úgy kaptak:

a) 75 csehkورونا névértékű $4\frac{1}{2}\%$ -os új kölcsön-adóslevelet és

b) 75 csehkورونا névértékű 6% -os új kölcsön-adóslevelet.

E kötvények a törvény szerint 45 év alatt sorsolhatók ki és pedig 1930. április 1-től 1974. végéig. A $4\frac{1}{2}\%$ -os kötvények kamatai 15 év eltelté után 4% -ra szállnak le.

A nem privilegizált személyek minden 100 csehkورونا (tehát 200 régi magyar korona) névértékű hadikölcsönkötvény után 75 csehkورونا készpénzben való lefizetése esetén kaptak:

a) 75 csehkورونا névértékű $3\frac{1}{2}\%$ -os ki nem sorsolható járadékot adóslevelekben, el nem zálogosítható bankjegyekben. (Bandcédulákban);

b) 75 csehkورونا névértékű $5\frac{1}{2}\%$ -os adóslevelet, amelyek 45 év alatt lesznek kisorsolva és pedig 1930. április 1-től, 1974. év végéig. Ez utóbbi adóslevelek kamatai 15 év után 5% -ra szállnak le.

Ez a IV. államkölcsön, melynek címletei a benyújtó nevére lettek kiállítva, a jövedelmi adó alól mentes.

Az a kölcsönjegyző, aki igényt tartott arra, hogy privilegizált személynek minősíttessék, köteles volt bizonyítani, hogy:

1. már 1918. október 28-án a csehszlovák állam területén volt szabályszerű, illetve törvényes lakhelye s azt a jegyzésig megszakítás nélkül bírta a csehszlovák köztársaság területén, vagy pedig azt, hogy 1918. október 28-ika után helyezte ugyan lakhelyét a csehszlovák köztársaságba, de megfelelt a honosítási törvények bizonyos feltételeinek;

2. a bemutatott hadikölcsönkötvényeknek már 1918. október 28-án s ezen időtől fogva egészen a kölcsönjegyzés napjáig birtokában volt.

A nem privilégizált kölcsönjegyző mindössze azt volt köteles bizonyítani, hogy:

1. csehszlovák állampolgár;

2. a bemutatott hadikölcsönkötvényeknek már 1918. október 28-án birtokában volt s ezen időtől fogva megszakítás nélkül bírta a kölcsön jegyzésének a törvény által meghatározott napjáig, vagy pedig megszakítás nélkül bírta ezeket a csehszlovák köztársaság valamelyik más állampolgára.

Közös feltétel volt mindkét kategóriára nézve az, hogy a bemutatott hadikölcsönkötvények a már előbb elrendelt összeírásra szabályszerűen be legyenek jelentve és le legyenek bélyegezve.

A IV. államkölcsön jegyzésének és a hadikölcsönkötvények átcserélésének megkönnyítése végett a törvény részletesen szabályozta a lombardirozott hadikölcsönkötvények átcserélésének módját, továbbá felhatalmazta a kormányt arra is, hogy az államkölcsön jegyzésénél időnként a hadikölcsönkötvényeket még azoktól a csehszlovák állampolgároktól is átvegye, akiknek hadikölcsönkötvényei a törvény kihirdetésének időpontjában még külföldön voltak ugyan, de rövidesen a csehszlovák köztársaság területére hozattak át, valamint azokat a hadikölcsönkötvényeket is, melyek oly területeken voltak, hol azok akkor még nem lettek jegyzékbe véve, egészen addig, amíg az összeírás végre nem hajtatott. A külföldről behozott hadikölcsönkötvények azonban csak akkor voltak felhasználhatók a kölcsön jegyzésére, ha a fél bebizonyította, hogy a hadikölcsönkötvények 1920. június 2-án nem voltak lombardirozva, mert különben e kötvények csak úgy voltak a jegyzéshez felhasználhatók, hogy a lombárd kölcsön kifizetéséből származó valutanyereség az államot illette.

További könnyítéseket tartalmaztak a kölcsönjegyzésre nézve a csehszlovák pénzügyminisztérium későbbi rendeletei. Halasztást engedélyeztek ezek a rendeletek azoknak, kik több mint 100.000 névértékű hadikölcsönnel bírtak, ha igazolták, hogy pillanatnyilag a kellő készpénzt előteremteni nem tudják. Az államkölcsön befizetése részletekben is történhetett,

amely esetben a hadikölcsön minden 100 koronája után 25 csehkrona volt a jegyzéskor készpénzben befizetendő, míg a hátralékos 50 csehkrona egymást követő öt fél éves 10 csehkronás részletekben volt törleszhető. Jegyezhető volt azon kívül a kölcsön lombard-kölcsön igénybevételével is, amit az illetékes Bankamt nyújtott.

A könnyítések mellett enyhe pressziót is gyakorolt a csehszlovák törvényhozás a hadikölcsönkötvények tulajdonosaira, amennyiben a törvény előírta azt, hogy mindazok a fizikai és jogi személyek, melyek a megfelelő törvény alapján legalább 25.000 csehkoronát kitevő vagyon után vagyon-adóra vannak kötelezve és akik ezen törvények előnyeit rendeletileg megjelölt határidő alatt ki nem használják, a hadikölcsönkötvényeikre semmi más kárptótlást nem kapnak. A vagyonba e célra a hadikölcsönök a névérték 40%-ban számíttattak be. Azok tehát, akik nem rendelkeztek 25.000 csehkoronát kitevő vagyonnal, vagy legalább is nem fizettek 25.000 korona után vagyon-adót, nem estek el kártalanítási joguktól akkor sem, ha hadikölcsönkötvényeiket nem használták fel a IV. csehszlovák államkölcsön jegyzésére. Ezek kártalanításáról az 1924. évi 216-os számú, a hadikölcsönök végleges rendezéséről szóló csehszlovák törvény gondoskodott.

A második lépés. Az 1924. évi törvény a hadikölcsönök végleges rendezéséről.

E törvény szerint a hadikölcsönkötvények tulajdonosa mindenekelőtt azt tartozik igazolni, hogy csehszlovák állampolgár, illetőleg amennyiben jogi személy, úgy azt, hogy már 1918. október 28-án a csehszlovák állam területén alapszabályszerű vagy törvényes székhellyel birt és székhelye megszakítás nélkül a beváltás idejében is a köztársaság területén volt vagy azt később helyezte a már említett honosítási törvények alapján a csehszlovák köztársaság területére. Tartozott továbbá igazolni, hogy 1924. évi január 1-től megszakítatlanul belföldön lakott. Kártalanításra azonban ezek is csak úgy tarthattak igényt, ha összvagyonuk családjukéval együtt nem haladta meg a 25.000 csehkoronát, a becserélés céljából beszolgáltatott hadikölcsönkötvények névértéke pedig 125.000 csehkoronát, (vagyis 250.000 béke-

beli magyar koronát), beszámítva ebbe az összegbe a IV. cseh-államkölcsönre már esetleg átcserélt hadikölcsönkötvényeket.

Szükséges volt továbbá igazolni azt is, hogy a becserélésre szánt hadikölcsönkötvények az összeírásra be voltak jelentve és le voltak bélyegezve a pénzügyminisztérium 1919. február 25-iki rendelete szerint. Ezúttal azonban kártalanítás nyújtott azon hadikölcsönök után is, amelyek az 1919. február 25-iki miniszteri rendelet szerinti összeírás idején külföldön voltak és ennek folytán nem estek az összeírás és megjelölés kötelezettsége alá, amennyiben e hadikölcsönök a prágai posta csekk-hivatalánál vagy valamelyik belföldi részvénybanknál az 1920-ban elrendelt kényszerletébe lettek helyezve. A külföldről áthozott hadikölcsönökért kártalanítás nyújtott, amennyiben igazolást nyert, hogy a kötvények 1920. június 2-án nem voltak lombardban, más különben ezekért a kötvényekért csak az esetben nyújtott kártalanítás, ha a lombard kifizetéséből származó valutanyereséget az államnak beszolgáltatták. Ez a feltétel azonban nem vonatkozott az 1920-as törvény szerinti privilegizált személyekre, amennyiben a lombard-ügyletet külföldön 1918. október 28-ika előtt kötötték meg. A volt osztrák vagy magyar postatakarékpénztárnál járadék-könyvecskékre elhelyezett hadikölcsönkötvényekért kártalanítás nyújtott azok tényleges benyújtása nélkül is, ha a járadék-könyvecskéket beszolgáltatták.

Ezeken kívül a kártalanításnak feltétele volt az is, hogy azon személynek tulajdonjoga, aki a kártalanításra igényt tartott, 1918. október 28-tól a hadikölcsönkötvényekre szakadatlanul fennálljon. Nem zárta ki azonban a kártalanítást a csehszlovák állampolgárok között öröklés, hagyományozás, halál esetére szóló elajándékozás, vagy házastársak között történt kölcsönös örökösödési szerződés útján való átszállások.

A fenti feltételek teljesítése esetén a hadikölcsönkötvények ellenében 3%-os kisorsolható járadék-kötvények adtak ki és pedig minden 100 csehkورونا (200 magyar korona) névértékű hadikölcsönkötvényért 75 csehkورونا névértékű kártalanítási kötvény. A kiadott kötvények 90 év

alatt törlesztetnek és pedig 1930. április 1-től 2024. év végéig. E kötvények 1924. június 1-től fogva kamatoznak; a kamatok mentesek a jövedelmi adó alól. Aki a törvény hatályba léptéig IV. államkölcsönt jegyzett és kimutatta, hogy a IV. államkölcsön jegyzésének elmaradása esetén e törvény értelmében igénye lett volna hadikölcsönkötvényeinek beváltására, a rendeletileg később megállapított határidőben benyújtott kérvényére a IV. államkölcsön jegyzése alapján részére kiadott 3¹/₂%-os kötvények helyébe ezeket a kötvényeket kapta, amelyek egy félszázalékkal kevesebbet jövedelmeznek ugyan, de azért, hogy kisorsolhatók és elzálogosíthatók, előnyösebbek.

A hadikölcsönök végleges rendezéséről szóló törvény részben módosította az 1920-as IV. államkölcsönről szóló törvényt is s annak főleg a hadikölcsönlombardokra vonatkozó intézkedéseit helyettesítette új intézkedésekkel. Meghatározta egyúttal a IV. államkölcsön jegyzésének határidejét is 1924. december 31-ben. A hadikölcsönkötvények rendezéséről szóló törvény 1924. szeptember 30-án lépett hatályba s így a csehszlovákiai közönségnek még három hónap állott rendelkezésére, hogy megismerve a hadikölcsön végleges rendezési módját, igénybe vehesse még a kártalanítás kedvezőbb reformját: a IV. államkölcsön jegyzését.

A magyarországi megoldás.

A hadikölcsön probléma magyarországi megoldásánál figyelembe kell vennünk azt, hogy Magyarország legyőzött állam, amelyre súlyosan nehezdednek és legalább még 1951 május 1-ig tovább is nehezedni fognak a trianoni békeszerződésben megállapított békekötési terhek. Magyarország tehát nem volt és most sincs abban a helyzetben, hogy ezeken a békekötési terheken felül a legkisebb megterhelést is magára vehessen, amit viszont egy győztes állam, amely hadikárpótlást nyert, könnyebben megtehet.

Ez a súlyos pénzügyi helyzet készítette Magyarországot arra, hogy akkor, amikor az 1928. XII. t.-c.-vel egyes magánjogi tartozásokat valorizált, ugyanazon törvény 6. §.-ával kizárja az állam, a törvényhatóság és a község magánjogi pénztartozásait, ideértve az értékpapírokban, államadóssági

kötvényben, stb. inkorporált pénztartozásokat, vagyis e koronaértékekről szóló magyar államadóssági címleteknél 12.500 korona egy pengőnek számítandó.

A magyar államadóssági címletek tulajdonosaival szemben tehát általában az a felfogás érvényesül, hogy a címletek vásárlásával csak tőkebefektetést kerestek, ennél fogva viselniük kell az ezzel járó kockázatot; ez alapon a koronaérték összeomlásával az ő követelésük is a pengő 12.500-ad részére devalválódott.

Más azonban a magyar törvényhozás álláspontja azokkal szemben, akik állampolgári köteleységüket teljesítve, a háborúban vagyoni erejükkel siettek az ország támogatására. Ezeket nem zárják ki az átértékelésből és ezekre nézve az 1928. XII. t.-c. 8. §-a úgy rendelkezik, hogy közülük azok átértékelésének kérdésében, amelyek a háborús magyar állam adósságok nosztrifikálásakor, mint a tulajdonos eredeti jegyzésű címletei láttattak el magyar nosztrifikálási megjelöléssel és azóta is állandóan az eredeti jegyzők vagy örökösök tulajdonában vannak, a törvényhozás a trianoni békeszerződésben alapuló kötelezettségek megszűnése után fog határozni. Minthogy pedig a trianoni békeszerződés értelmében a békekötési terhek 1921. május 1. napjától számított 30 éven át terhelik a magyar államot, a hadikölcsönök átértékelése tekintetében 1951. május 1. után fog határozni a magyar törvényhozás. E napig azonban az 1928. I. és XII. t.-c.-ek értelmében az 1918. október 31. előtt keletkezett magyar államadósság felmondás vagy más címen esedékes részének visszafizetése nem igényelhető s az utánna járó kamat fizetése tekintetében támasztott követelések birói úton nem érvényesíthetők. Viszont az az idő, amely alatt ezeket a követeléseket érvényesíteni nem lehet, sem az elévülés idejébe, sem a jogok fenntartására vagy érvényesítésére megállapított időbe nem számítható bele.

A magyar törvényhozás ezzel a megoldással a középúton jár a nagy valutazuhanáson átment két másik állam, Németország és Ausztria álláspontja között. Amíg Németország államadósságát az aranyérték előre megállapított hányadában valorizálta, Ausztria pedig az átértékelést az államadósságot illetőleg egyáltalában nem ismeri, addig

Magyarország 1951. évi viszonyaitól teszi függővé a megígért átértékelés mértékét.

Addig is azonban, amíg ez a valorizáció megtörténne, Magyarország pénzügyi viszonyaihoz képest legalább is a kisjövedelmű hadikölcsönkötvény-tulajdonosokat segíyezi. Az 1928/29. évi költségvetés 6,000.000 pengőt szánt a háború anyagi károsultjainak támogatására. A népjóléti- és munkaügyi miniszter felhatalmaztatott, hogy ebből az összegből 500.000 pengőt a hadikölcsönjegyzés következtében tönkrement jótékony célú intézmények és társadalmi alakulatok támogatására, további 500.000 pengőt pedig a középosztályhoz tartozó lakosság tömegnyomorának enyhítésére fordíthasson.

További 1,000.000 pengő a belügyminiszter rendelkezésére bocsátott a végből, hogy támogatásban részesítse azokat, akik kiskorúságuk vagy gondnokság alatt állásuk idején a gyámhatóság jóváhagyásával egyéb módon háborús államadóssági címleteket szereztek és azokat azóta is állandóan tulajdonukban tartották, feltéve, hogy a címleteket 1918. október 31-én a gyámpénztár kezelte. Támogatásban részesülhettek a kiskorúval vagy gondnokolttal egyenesági rokonkapcsolatban álló személyek is, amennyiben azok az ily államadóssági címleteket a kiskorú vagy gondnokolt után öröklés útján szereztek.

A többi kisjövedelmű hadikölcsöntulajdonos támogatására az 1928/29. költségvetési évben 4 millió pengő állott rendelkezésre. Támogatásban részesült ezen a címen aki legalább összesen 500 korona névértékű olyan hadikölcsönkötvények tulajdonosa, amelyek a háborús magyar államadósságok nosztrifikálásakor, mint a tulajdonos eredeti jegyzésű címletei láttattak el magyar nosztrifikálási megjelöléssel, ha

a) a nosztrifikált címleteket a nosztrifikálás óta állandóan tulajdonában tartja és ha

b) bármely forrásból származó összjövedelme 1.500 pengőt meg nem halad. Ez a jövedelmi határ minden egyes ellátatlan gyermek után 100 pengővel növekszik. A jövedelem kiszámításánál nem vétetik figyelembe az a segély, amit esetleg mint hadirokkant, hadiözvegy és hadiárva kapott. Az eredeti tulajdonosokkal egy tekintet alá estek azok a

cimletek, amelyeket tulajdonosuk öröklés útján szerzett, ha a cimletek az ő vagy jogelődje eredeti jegyzéseként nosztrifikáltattak. Sem a házastársi, sem az oldalági öröklés nem jogosított segélyre.

A támogatás összege ezeknél a kisjövedelmű hadikölcsön-tulajdonosoknál, ha a megállapításnak alapjául szolgáló cimlet összesen 5.000 korona vagy ennél több volt, de 20.000 koronát meg nem haladt, legfeljebb évi 200 pengő, ha 20.000 koronánál több volt, de 30.000 koronát meg nem haladt legfeljebb évi 300 pengő, ha 30.000 koronánál több volt, de 50.000 koronát meg nem haladott, legfeljebb évi 400 pengő, ha 50.000 koronánál több volt, de 100.000 koronát meg nem haladott, legfeljebb évi 500 pengő, ha pedig 100.000 koronánál több volt, legfeljebb évi 600 pengő lehetett.

Az 1928/29-es költségvetés összeállítása idején részletes statisztikai adatok hiányában a kisjövedelmű hadikölcsönkötvénytulajdonosoknak sem számuk, sem az általuk jegyzett cimletek elosztása nem volt ismeretes. Ezért a törvény felhatalmazást adott a kormánynak, hogy az első hat hónap tapasztalatai alapján a segélyezés alapjául szolgáló cimletek összegét 5.000 koronáról leszállíthassa, a megállapított 1.500 pengő jövedelmi határt felemelhesse. A magyar törvényhozás az 1928/29-es költségvetéssel egyelőre még csak tapogatózó lépéseket tett s csak később dől el, hogy tulajdonképpen milyen keretek közt lehet Magyarországon a kisjövedelmű hadikölcsönkötvény-tulajdonosokat segélyezni. Sajnos, erről a későbbi rendezésről már nem állnak adatok rendelkezésemre.

A hadikölcsön-probléma fontossága az erdélyi magyarság szempontjából.

Amint előadásom elején említettem volt, az Erdélyben levő hadikölcsönkötvények névértéke összesen *2 milliárd 226 millió koronát* tesz ki. Hogy ebből az összegből mennyi van magyar kézen, azt pontosan megállapítani nem tudjuk. Az Erdélyi Bankszindikátus adatgyűjtése szerint 148 millió 341.188 korona névértékű hadikölcsönkötvény van a magyar jellegű pénzüzetek birtokában és 72 millió 419.480 koronát tesz ki az a mennyiség, amiért ezek a pénzüzetek lombard-

kölcsönt nyújtottak, ha tehát az állam csak ezeket beváltaná 1:2 arányban, *csupán a magyar jellegű intézeteit 110 millió leu friss tőkéhez jutnának*. A hadikölcsönt Erdélyben természetesen leginkább magyarok jegyezték, tehát beváltása legelső sorban az erdélyi magyarság érdeke, de tekintélyes összegekkel vettek részt jegyzésben a román pénzüzetek, egyházi alapok stb. is. A hadikölcsön-probléma tehát egész Erdély ügye s így most, amikor az ország miniszterelnöki székében erdélyi férfiú ül s rajta kívül még több erdélyi tagja van a kormánynak és *erdélyi kézben van éppen az illetékes pénzügyi tárca is, joggal várhatja Erdély közvéleménye érmék az évek óta huzodó problémának sürgős és igazságos megoldását*.

A csehszlovák megoldás kritikája. A romániai alkalmazás lehetősége.

A csehszlovák megoldás első tekintetre megfelelőnek látszik. Az ország fiskális szempontjából tényleg nagyszerű rendezés is, amennyiben azáltal, hogy az 1920-as törvény alapján csak annak adtak kártalanítást, aki a IV. államkölcsönre jegyzett, a csehszlovák pénzügyi kormány nagyarányú belső kölcsönt szerzett. Alapjában véve azonban ez igazságtalan megoldás, mert azoktól kér újabb áldozatokat, akik már egyszer nagy áldozatot hoztak, azoknak pedig, akik ezt az újabb áldozatot nem képesek meghozni, sokkal jelentéktelenebb kárpótlást nyújt, sőt az igen alacsonyan megállapított 25.0 csehkoronán (kb. 125.000 lein) felüli vagyon esetén semmi kárpótlást sem ad.

Ettől az elvi szemponttól eltekintve, a csehszlovák módszer Romániában, gyakorlatilag ma már úgy sem válna be: a mai gazdasági viszonyok között ugyanis igen kevés ember lenne abban a helyzetben, hogy államkölcsönt jegyezzen, különösen az a réteg nem, amelynek birtokában még hadikölcsönkötvények vannak. A legigazságosabb megoldás a készpénzbeni kifizetés lenne, amire azonban az ország mai pénzügyi helyzetében alig ha gondolhatunk. Így tehát csakis kártalanítási kötvényekre 1:2 arányban való átváltásról lehet szó. Huszonöt év alatt kisorsolandó, legalább is 6%-ot kamatozó papírok kamatai és törlesztései az állami költségvetésre nézve nem jelentenének túlzott terhet. A beváltásnál maga-

sabb kamatozású kötvénytípussal előnyben kellene részesíteni azokat a kötvénytulajdonosokat, akik be tudják bizonyítani, hogy kötvényeiknek tulajdonjoga a jegyzés pillanatától kezdve állandóan és szakadatlanul fennállott, vagy az eredeti tulajdonostól öröklés, hagyományozás, halálesetre szóló ajándékozás, vagy házastársak között kötött örökösödési szerződés alapján szállt át. Ezek az eredeti tulajdonosok ugyanis azért, hogy az eredeti magas árfolyamon jegyezzék, sokkal nagyobb áldozatot hoztak, mint a későbbi tulajdonosok, akik a kötvényeket már jóval parin alul vették meg.

A hadikölcsönkötvények tulajdonosainak ily módon való kártalanítása aránylag oly kis áldozattal lenne eszközölhető, hogy az állam részéről befektetésnek lehetne tekinteni: *az állam megvásárolná polgárainak bizalmát egy esetleges következő államkölcsönhöz.*

A magyar postatakarékpénztárt követelések tárgyában megkötött nemzetközi egyezmény.

A magyar postatakarékpénztári követelések rendezése tárgyában az utódállamok: Csehszlovákia, Magyarország, Lengyelország, Románia, Jugoszlávia és Ausztria között már 1922 november 7-én nemzetközi egyezmény jött létre, melynek Romániára vonatkozó fontosabb rendelkezéseit az alábbiakban ismertetem:

Az egyezmény 2. cikke szerint Magyarország átadja, Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia pedig az egyezmény rendelkezései értelmében átveszi saját honosaiknak a budapesti postatakarékpénztárnál fennálló követeléseit, az át nem vett követelések pedig a budapesti postatakarékpénztárnál magyar korona követeléseként maradnak meg s azoknak kifizetése ezen államok honosai által is csak magyar koronákban követelhető. Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia az egyezményből folyó műveletek végrehajtásával valamelyik közjellelű pénztintézetüket bizzák meg. Olyan követelésre, amelynek tulajdonosa kijelenti, hogy azt a budapesti postatakarékpénztárnál kívánja hagyni, az egyezmény nem terjed ki. Az egykori magyar királyság területéből elszakított területek állampolgáraiul, akiknek követeléseit a nemzeti intézetek által elveendő, az egyezmény 3. cikke szerint elvileg azon taka-

rékbetevők tekintetnek, akik 1919 február 28-án (némely, külön jegyzékben megnevezett helyekre nézve más napok szolgálnak fordulónapul) az illető állam területén rendes lakóhellyel (székhellyel) birtak és azt azon időtől kezdve el nem hagyták. A tartózkodási helynek ideiglenes változtatásai, különösen pedig amennyiben azok a háborús viszonyok következtében fordultak elő, nem tekinthetők ezen cikk szerint a lakóhely változtatásának, a területi változások pedig ezen rendelkezés alkalmazása szempontjából a lakóhely változtatással egyértelműek.

A 4. cikk szerint azon követelések összege, amelyek az egyes nemzeti intézetek által átvételnek, az illető ország nemzeti blokkját alkotják. Ebbe beleszámítatnak a takarékbetétből eredő követeléseken felül a csekk-számlákból eredő követelések is, továbbá a postatakarékpénztár értékpapirüzleteiből keletkezett készpénzkövetelések, mely utóbbiak hozzászámítatnak a takarékpénztári üzletből eredt követelésekhez.

Mivel Erdély magyar lakosságát elsősorban a betétek érdeklik, a következőkben csakis a betétekkel foglalkozom bővebben.

A takarékpénztári üzletből eredő követelések megállapítása az egyezmény szerint úgy történik, hogy Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia nyilvánosan felszólítják állampolgáraikat, hogy takarékkövetéseiket a megjelölt hivataloknál a megállapítandó határidőn belül jelentsék be, amely határidő azonban nem haladhatja meg az egyezmény hatálybalépését követő három hónapot. A bejelentéssel egyidejűleg a betevők beszolgáltatják az egyenleg tekintetében felmondott takarékbetétkönyveiket, megfelelő bizonyítékot szolgáltatva arra nézve is, hogy az egyezmény értelmében az illető állam polgárai. Az illető nemzeti állam bejelenti a postatakarékpénztárnak azokat a takarékbetevőket, akik nemzeti blokkjához tartoznak. Egy nemzeti blokkhoz tartozó takarékbetevőknek összes követelése, amelyek az illető fordulónapon (a legtöbb helyütt 1919 február 28-án) fennálló összegükben lesznek a folyósítás napjáig eső 3%-os kamatnak hozzászámításával megállapítva, alkotják az illető állam követelési blokkját. Azok a takarékkövetelések, amelyeket a hitelezők az utódállamoknak nem jelentenek be, a budapesti postatakarékpénztárnál magyar koronákban maradnak vissza.

A takarékbetétek így megállapított blokkjához hozzáadnak a postatakarékpénztár értékpapir-üzleteiből keletkezett készpénzkövetelések s ezek a csekk-számlákból eredő követelésekkel együtt alkotják az egyes államok követelési blokkját.

A nemzeti blokknak így fölállított összege a fentnevezett államok összesített blokkját fogja alkotni, amely blokk kiegyenlítésére a postatakarékpénztárnak a következő vagyoneértékeit fogják felhasználni:

1. Első helyen az egykori magyar királyság háború előtti államadóssági címleteit, amelyek a budapesti postatakarékpénztár birtokában vannak, 135 millió korona névértékben. Ha az összesített blokk nem éri el a 135 millió koronányi összeget, vagy pedig éppen annyi volna, a kiadandó címletek nem haladhatják meg az összesített blokk magasságát. Ha pedig az összesített blokk meghaladná a 135 millió koronát, az a fenti címleteken felül a következő értékek felhasználásával lesz kiegyenlítendő:

2. A postatakarékpénztárnak más, nem magyar koronában fizetendő külföldi követelései elsősorban a postatakarékpénztár azon tartozásai kiegyenlítésére használandók fel, amelyek a trianoni békeszerződés rendelkezései alá esnek. A külföldi követeléseknek azon fölöslege, amely nem szükséges az említett tartozások fedezésére, a nemzeti blokkok kiegyenlítésére fog fordíthatni. A postatakarékpénztár e követelései felesleg-összegét 50 millió koronának letételével váltja meg, amely összeg becslési ellenértéket alkot és be van számítva a következő

3. tételbe, amely 500 millió magyar koronában meghatározott összeg. Az érdekelt államoknak az árfolyamhullámmással szemben való megvédése céljából elhatároztatott, hogy ennek az összegnek a kifizetése Romániával szemben 21 millió 500.000 leunak letételével, Jugoszláviával szemben pedig 4 millió 450.000 dinárnak letétele útján fog végrehajthatni.

Végül a kiegyenlítési összegek kiegészítéséül átadnak a postatakarékpénztárnak lombardkölcönökben gyökeredző kölcsönei azon adósokkal szemben, akik román, illetve cseh-szlovákiai vagy jugoszláviai állampolgárok és Magyarország területén kívül laknak.

Az itt felsorolt összes térítéseknek kézhezvétele után az átvevő intézetek az egyezménynek a postatakarékpénztár részéről való végrehajtásával kapcsolatosan annak jogaiba és kötelezettségeibe lépnek az átvett követelések tekintetében, a postatakarékpénztár pedig minden további kötelezettségtől mentesül azon felek irányában, akiknek követelése az ő kezeléséből az átvevő intézet kezelésbe mentek át. A részes államok a 6. cikk szerint fenntartják maguknak a jogot annak megállapítására, hogy az átvevő intézet mily alakban és mily összegben elégíti ki a jogosult személyeket, akiknek igényeit azonos mérték szerint fogják rendezni. Ez utóbbi rendelkezés azt a veszélyt rejti magában, hogy a postatakarékpénztártól kapott térítményt részben vagy egészben a kormányok költségvetésük hiányának pótlására használják fel. Képviselőinknek tehát az egyezmény végrehajtása alkalmával követelniük kell azt, hogy a kapott térítmény teljes egészében a jogosult személyek kielégítésére használtassék fel.

A 18. cikk szerint az egyezmény csak az összes államok részéről történt becikkelyezés után lép hatályba.

Az egyezményhez függelékként csatolt és Románia, Jugoszlávia, valamint Csehszlovákia között történt megállapodás szövege értelmében Romániának a kiegyenlítési összegek megosztásánál 21,500.000 leu készpénzben, követeléseinek további része pedig a járadék címletekben térítettik meg, kivéve azt az esetet, ha az utódállamok polgárainak követelése az első sorban felhasználandó 135 millió korona járadék is fedezi, amely esetben Románia csakis járadék-címleteket kap.

A fent ismertetett nemzetközi egyezmény alapján a román kormány még korábban elrendelte a magyar postatakarékpénztári betétek összeírását és 1927-ben, az akkori Averescu-kormány elrendelte maguknak a betétkönyveknek a beszedését is.

Azóta a kérdés megoldása érdekében semmi sem történt, holott ez közről érdeklő egész Erdély lakosságát s éppen azt az osztályt, mely minden rendelkezésre álló eszközökkel a takarékosagra volna ösztönzendő. A betevők eddig is nagy veszteséget szenvedtek az aranykorona elértéktelenedése következtében, e betétek teljes elvesztése pedig veszélyeztetne minden olyan későbbi akciót, mely a kis összegek megtakarítását ösztönző célzattal indulna.

E kérdésben Gyárfás Elemér szenátor interpellációt intézett a legutóbbi ülészakban, 1930. február 13-án a közlekedési miniszterhez, mint a postaügy legfőbb intézőjéhez s kérdezte, mi az oka annak, hogy a postatakarékpénztárra vonatkozó nemzetközi egyezmény ma sincs még végrehajtva s mi volt az eredménye annak az összeírásnak, melyet a nemzetközi egyezmény alapján az előző kormányok elrendeltek s nevezetesen mennyi a végösszege azoknak a betéteknek, melyek a volt m. kir. postatakarékpénztártól a román állampolgárok igényelnek s ez miként oszlik meg a csatolt területek egyes vármegyéi között? Megkérdezte továbbá Gyárfás Elemér azt is, hogy mi történt azokkal a postatakarékpénztári betétkönyvekkel, melyek a postahivatalok 1927-ben beszedtek és milyen intézkedéseket szándékozik a miniszter tenni annak érdekében, hogy a volt magyar postatakarékpénztárnak jelenleg román állampolgár betevői mielőbb jogos követeléseit birtokába juthassanak?

A közlekedési miniszter 1930 március 6-án 8726—1930. szám alatt adott válaszában kiemelte, hogy a postatakarékpénztári betétek likvidációjáról létrejött egyezmény 18. szakasza szerint az egyezmény csak akkor lép életbe, ha azt Magyarországgal együtt az összes érdekelt államok ratifikálták és azt állította, hogy az egyezményt az összes utódállamok ratifikálták, kivéve Magyarországot s bár a többi érdekelt államok többször is kollektíve interveniáltak ebben az irányban, szerinte Magyarország még mindig nem tett eleget az egyezmény ratifikálására nézve előírt formai követelményeknek, de az interpelláció hatása alatt a román külügyminisztérium február hó 18-án újól meg sürgette az egyezménynek Magyarország részéről való ratifikálását úgy a budapesti postatakarékpénztárnál, mint a magyar kormányánál.

A miniszter válaszában továbbmenően közölte még, hogy az egyezmény értelmében a romániai postahivatalok hirdetmény útján felszólították az érdekelteket, hogy helyezték letétbe régi postatakarékpénztári könyvecskéiket s a régi magyar postatakarékpénztárral szemben fennálló követeléseket igazoló okmányokat, hogy a fennálló követelésekről pontos kimutatás legyen készíthető és Budapestre küldhető. A végzett összeírás, amelyet még 1926 évben eszközöltek, a következő eredményeket mutatta:

Postatakarékpénztári követelések:

A kolozsvári postakerületben 25050	
<i>betétkönyvben</i>	32,885.921.45 korona
a nagyváradai postakerületben 15486	
<i>betétkönyvben</i>	26,496.599.50 korona
a temesvári postakerületben 11923	
<i>betétkönyvben</i>	<u>15,628.045.13 korona</u>
<i>Összesen: 52459 betétkönyvben</i>	<u>75,430.566.08 korona</u>

régi osztrák-magyar korona értékű követelése áll fenn ebben a három postai kerületben a betéteseknek a régi magyar postatakarékpénztárral szemben.

Folyószámla-követelések:

A kolozsvári postakerületben 656 számla-	
<i>tulajdonos</i>	17,060.800.30
a nagyváradai postakerületben 994 számla-	
<i>tulajdonos</i>	11,894.708.70
a temesvári postakerületben 330 számla-	
<i>tulajdonos</i>	<u>11,035.221.48</u>
<i>Összesen: 1980 számlatulajdonos</i>	<u>39,990.730.48</u>

régi magyar korona követelést jelentett be a magyar postatakarékpénztárral szemben.

Letétbehelyezett értékpapírok:

<i>A kolozsvári postakerületben 4710 letevő</i>	6,379.322.40
<i>a nagyváradai postakerületben 1632 letevő</i>	3,004.661.39
<i>a temesvári postakerületben 2672 letevő</i>	<u>5,854.957.—</u>
<i>Összesen: 9014 letevő</i>	<u>15,229.940.79</u>

korona értékű értékpapírt követel a régi postatakarékpénztártól.

A romániai érdekeltek tehát a posta útján összesen **130,651.237** korona követelést jelentettek be a postatakarékpénztárral szemben. Ehhez az összeghez járul természetesen az 1918. évtől visszamenőleg az egyezmény életbeléptetéséig számított kamat.

A miniszter közlése szerint a román posta számtalanszor sürgette ennek a kérdésnek a rendezését a budapesti postatakarékpénztárnál, amelytől folyó év január hóban azt a választ kapta, hogy az 1922. évi november 7-én Budapesten aláírt egyezmény életbeléptetése és végrehajtása azért szenved késedelmet, mert az érdekelt államok közül Lengyelország még nem ratifikálta volna az egyezményt s ennek a formalitásnak a teljesítése után a magyar postatakarékpénztár a maga részéről mindent el fog követni, hogy az egyezmény azonnal életbeléphessen. A budapesti postatakarékpénztár kimutatási mintát is küldött a romániai posta vezérigazgatójának, akit arra kért, hogy a mag részéről is fogadja el ezt a mintát és vezesse he ebbe a kimutatásba összes fennálló követeléseket. A romániai posta ezt a mintát folyó évi február hó 14-én kapta meg és azóta folyik az egyes követeléseknek a kimutatásba való bevezetése.

Az erdélyi kerületi postahivatalok az összegyűjtött postatakarékpénztári könyvecskéket a postavezérigazgatósághoz szolgáltatták be s abban a pillanatban, amint a konvenció az összes államok részéről ratifikálást nyer és életbe lép, az összegyűjtött postatakarékpénztári könyveket és követeléseket igazoló okmányokat azonnal elküldi Budapestre. A postai vezérigazgatóságnál levő könyvek alapján készült el a fenti kimutatás, amely a romániai alattvalóknak a régi postatakarékpénztárral szemben fennálló követeléseit tünteti fel.

Erre a tényleges helyzetre való tekintettel Dr. Andronescu, a romániai posta statisztikai osztályának vezérigazgatója előterjesztést is tett a közmunkaügyi és közlekedési minisztériumban, hogy a maga részéről is sürgesse meg a külügyminisztérium útján az egyezménynek Magyarország részéről való ratifikálását, hogy ily módon a romániai alattvalók végre hozzájuthassanak a postatakrékpénztárral szemben fennálló jogos követelésükhöz.

Eddig a miniszter válasza. Hogy megtörtént-e az Andronescu vezérigazgató által javasolt megsürgetés arról nincsen tudomásom, minden jel arra mutat azonban, hogy a kérdés ismét elalvóban van, holott a kormány ezzel súlyos mulasztást követ el, mert e tétel befolyta – különösen a mai

nehéz időben – nemcsak az érdekeltek, de az ország egész gazdasági élete szempontjából igen nagy jelentőségű volna.

A fentiek alapján a következő határozati javaslatot terjesztem elő:

1. A Magyar Párt nagygyűlése követeli, hogy a hadikölcsönkötvények a lehető legrövidebb időn belül 1:2 arányban készpénzben beváltassanak. Amennyiben a készpénzre való beváltás az ország nehéz pénzügyi viszonyaira való tekintettel nehézségekbe ütköznék, úgy a hadikölcsönkötvények tulajdonosai rövid lejáratu államkölcsönkötvényekre való átcserélés útján kártalaníttassanak. Azok a kötvénytulajdonosok, akik igazolni tudják, hogy kötvényeik tulajdonjoga a jegyzés pillanatától fogva szakadatlanul fennállott, előnyben részesítendőek.

1. Utasítja a nagygyűlés a Magyar Párt parlamenti csoportját, hogy a hadikölcsönkötvények beváltása érdekében interpellációt intézzen a kormányhoz; az Elnökséget pedig felkéri, hogy a parlamenti csoport ezen akcióját erőteljes sajtópropagandával támogassa.

2. Követeli a nagygyűlés a magyar postatakarékpénztárra vonatkozó 1922. évi egyezmény mielőbbi ratifikálását és végrehajtását és utasítja a parlamenti csoportot, hogy ezt újabb interpellációval nyomatékosan sürgesse meg.

3. Tekintettel az egyezmény 6 §-ának ama rendelkezésére, amely szerint a részes államok fenntartják maguknak a jogot annak megállapítására, hogy mily alakban és mily összeggel elégítik ki a postatakarékpénztár betevőit, utasítja a Párt parlamenti csoportja, hogy az egyezmény végrehajtása során Romániának jutó térítmények teljes egészében a jogosult személyek kártalanítására való fordítását követelje.

Gyárfás Elemér, elnök:

Mind a két kérdés fájó sebe a mi közönségünknek, de nem volt eddig eléggé megvilágítva a közvélemény előtt, nem volt pontos adatokkal oda állítva és nem volt kidomborítva, hogy jogilag a helyzet hogyan áll. Ezért kértem fel a mi dérek fiatal barátunkat a kérdés feldolgozására. Az előadás be-

mutatja, hogy Csehszlovákia és Magyarország miként oldották meg a hadikölcsönök kérdését és hogy mennyire igazságtalan, hogy az nálunk még mindig megoldatlan. Nem tartom céltalannak és elméletinek ezzel a tárggyal való foglalkozást, mert hiszen most megint a Manoilescu-féle tervezet újabb belső kölcsön kibocsátására gondol. Ez a körülmény is kötelességünké teszi, hogy hangoztassuk: *mindaddig, amíg az erdélyi közönség a hadikölcsönkötvényekkel károsodik, intézmények, árvák alapjai mentek tönkre, amíg az állam nem helyez súlyt arra, hogy polgárainak az állam szótartásába vett bizalmának megfelelően, belső kölcsön elhelyezéséről szó sem lehet.* Ez olyan követelés, amelyet akár figyelembe vesznek, akár nem, de mindenesetre hangoztatnunk kell.

A postatakarékpénztári betétek – 130 milliós tétel – kifizetését egy 1921-ben kötött egyezmény alapján már régen meg kellett volna ejteni. Csupa kisember pénzéről van szó s a nagy pénzemberek, a diplomaták ezt nem tartják sürgősnek. Hogy a magyar postatakarék nem sürgeti, érthető, de a mi kormányunknak kellene sürgetnie. Ezért kell szavunkat felemelnünk.

A Szakosztály a javaslatokat egyhangulag elfogadja.